

provinsje fryslân
provincie fryslân 

De Topnatuur van Ameland

Natura 2000 beheerplan





Voorwoord

Europeeske topnatuer

...en dat is Ameland! Het hoort bij het natuurnetwerk Natura 2000. Dit netwerk ligt in heel Europa en Ameland is daar onderdeel van. Wij als provincie hebben de taak om deze natuur te beschermen en waar mogelijk de natuur te versterken. De natuur verandert en de Waddeneilanden al helemaal. Wind en water hebben hier veel invloed op de vorming van het eiland. Daarvoor zetten wij maatregelen in die je allemaal in dit boekje kunt lezen. Die maatregelen zijn belangrijk, want wij zijn de mooiste provincie van Nederland en dat willen we natuurlijk zo houden!

Natuer is fan eltsenien

We zetten ons in om de beschermde plant- en diersoorten een handje te helpen. We doen van alles voor de natuur, om zo bij die Europese topnatuur te blijven. Zo zorgen wij voor een

gevarieerd duinlandschap met de kenmerkende planten en dieren. Ik vind het belangrijk dat de natuur van onze inspanningen profiteert, maar ook de mensen. Want wij willen toch allemaal kunnen genieten van de prachtige natuur?

Mienskip op ien

Wij doen het niet alleen als provincie. Wij werken samen met de gemeente Ameland, Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, de Vennoot en Rijkswaterstaat. Daarnaast kunnen inwoners of andere geïnteresseerden ook meedenken over de plannen. De maatregelen die we moeten nemen om de natuurwaarden hoog te houden staan namelijk niet allemaal vast. We organiseren werksessies en bijeenkomsten. Op die manier willen we gedragen plannen krijgen waar iedereen het mee eens is. Want bij ons staat de mienskip op ien.

Johannes Kramer,
Deputearre provinsje Fryslân

Een mooi eiland nog mooier maken

Ameland behoort tot een Europees natuurnetwerk. Binnen dit netwerk, Natura 2000, liggen de mooiste natuurgebieden van Europa. En de natuur op Ameland is daar onderdeel van. Het is belangrijk om de bijzondere natuur van Ameland te behouden en waar mogelijk te versterken.

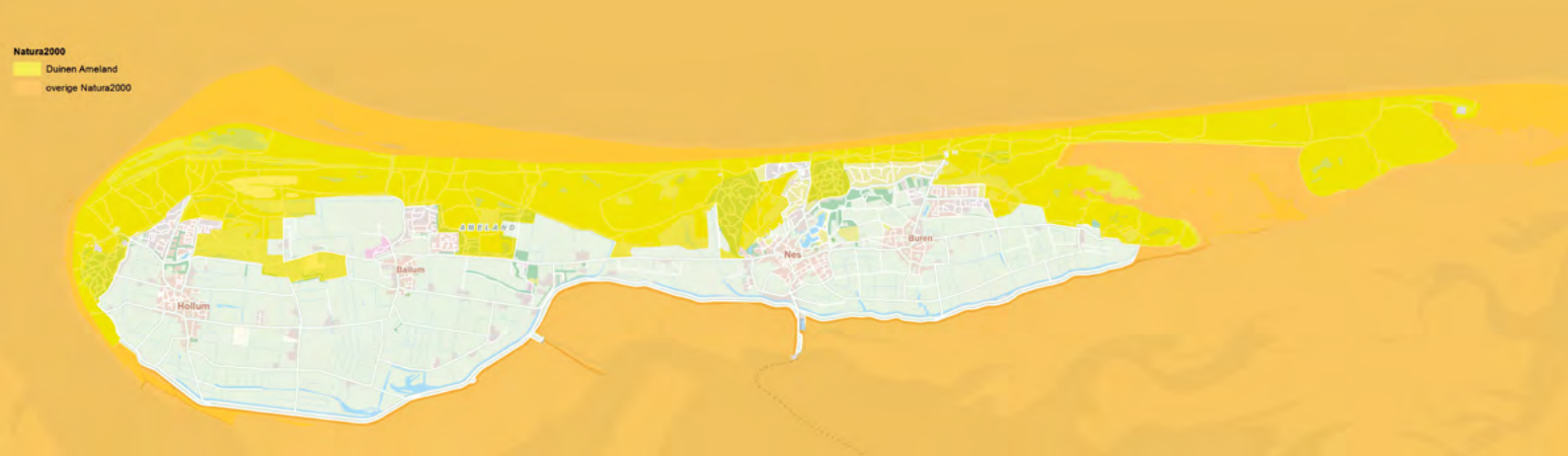
In deze folder vindt u informatie over het Europese natuurnetwerk Natura 2000 en waarom Ameland binnen dit netwerk ligt. Want wat maakt dit eiland zo bijzonder? Wat doen we eigenlijk om dit gebied zo mooi te houden?

Een Europees natuurnetwerk

Binnen Europa liggen veel natuurgebieden met uitzonderlijke natuurwaarden. Ook in Nederland liggen zulke gebieden. Het is belangrijk om deze natuur te beschermen. Daarom heeft de Europese Unie een stelsel opgezet: een Europees netwerk van natuurgebieden. Dit netwerk noemen we Natura 2000.

De bescherming van de natuur richt zich op de plantengroei en dieren. In Nederland heeft het ministerie van Economische Zaken een lijst van gebieden opgesteld, die binnen het Europese natuurnetwerk horen. In Nederland zijn in totaal 166 Natura 2000-gebieden. Daarvan liggen er 20 in de provincie Fryslân. Ameland is een van die gebieden.





De Natura 2000-gebieden van Ameland

Het hele eiland heeft de Natura 2000-status behalve de dorpen, de campings en de polder.

De Natura 2000-gebieden voor Ameland zijn de duinen van Ameland, de Noordzee-kustzone en de Waddenzee.





Waarom deze gebieden en wat maakt ze zo bijzonder?

Ameland is een gevarieerd Waddeneiland met uitgestrekte duinen, een rijke polder, omvangrijke kwelders, brede stranden en zelfs een groen strand. Het duingebied van Ameland kent een grote verscheidenheid aan milieutypen. Dat komt door de vele overgangen van droog naar nat. Ook de afwisseling van zoet naar zout en variatie in kalkrijkdom van het duinzand spelen een grote rol bij de diversiteit van de natuur.

Van west naar oost valt op Ameland veel te genieten van de natuur. Zo ligt onder Hollum buitendijks de Feugelpôle in de Waddenzee. Hier broeden in het voorjaar duizenden sterns en meeuwen. Tussen Hollum en Nes wisselen korstmosrijke droge duinen af met heideterreinen. Tussen de duinruggen liggen natte valleien met een rijkdom aan planten. De grote riet- en wilgenmoerassen van de Lange Duinen

De natuur op Ameland is heel gevarieerd

en Hagedoornveld zijn ware vogelparadijzen. In de binnenduinrand liggen natte heiden met kraaihei en dophei. Ook zijn er bossen met naald- en loofbomen.

Ruim dertig jaar geleden groeide het Noordzeestrand tussen Hollum en Ballum uit tot een breed strand. Op deze nieuwe strandvlakte heeft de wind nieuwe duinenrijen gevormd. Verder ontstond er ook een groen strand. Elk jaar is het hier weer anders. Op het groene strand groeien planten van zowel zoet als zout water, zoals riet en zeebies. Andere bijzondere planten die hier voorkomen zijn parnassia en groenknolorchis

Op diverse plaatsen langs het strand zijn stuivende duinen te zien. De werking van wind en zand zorgt voor een levend landschap met bijzondere planten en dieren. Bovendien kan het eiland dankzij het opstuivende zand, meegroeien met het stijgende zeewater. Aan de oostkant van het eiland liggen de kwelders van het Neerlands Reid ofwel De Vennoot. Door het samenspel van overstroming vanuit de Waddenzee en beweiding met vee is hier een rijk vogelgebied ontstaan. Hier broeden veel tureluurs, scholeksters, eidereenden en andere kustvogels.



In de binnenduinrand bij Hollum, naast de golfbaan ligt een heideveld met dophei en kraaihei



Groenknolorchis op het groene strand. De kleine groene blaadjes zijn van parnassia die nog niet bloeit

Ten oosten van de Oerderduinen ligt de Hon. Dit was tot ongeveer 1950 een kale zandplaat. In de afgelopen decennia raakte de Hon steeds meer begroeid. Tegenwoordig zijn hier duinen opgestoven en kweldervegetaties ontstaan. Dit gebied funktioneert momenteel als één van de meest natuurlijke landschappen van de bewoonde Waddeneilanden.

Het Waddengebied is van nature een zeer dynamisch gebied. De werking van wind en water is bepalend voor het ontstaan van het kustlandschap. Verandering hoort dus bij de Waddeneilanden. Deze dynamiek legt de basis voor karakteristieke natuur van kale of schaars begroeiende stranden, duinen, duinvalleien en kwelders. De wind en de zee zorgen ervoor dat de begroeiing telkens weer wordt teruggezet naar een jong stadium.

De Hon is één van de meest natuurlijke landschappen van de bewoonde Waddeneilanden.

De natuur verandert

De duinen

Op plekken waar wind en water minder invloed hebben, verschijnen na verloop van tijd struiken en uiteindelijk bossen. Dit is een geleidelijke en natuurlijke verandering, die hoort bij de eilanden. Die verandering werd nog eens versneld in een veel groter gebied, doordat in de eerste helft van de twintigste eeuw naaldbossen en ook helm in de duinen zijn aangeplant. Dit zorgde ervoor dat het natuurlijke systeem van de duinen op grote schaal is vastgelegd en verstart. De snelle vermindering van de dynamiek heeft er voor gezorgd dat de bijzondere planten en dieren van de duinen de laatste jaren sterk zijn afgenomen. Sommige dieren zijn zelfs bijna verdwenen en worden nu in Nederland met uitsterven bedreigd.



Dichte begroeiing met helm en duinriet. Rechts wordt begraasd en links niet.



De recreant kan volop genieten van de natuur. Toch zijn soms spelregels nodig om de natuur niet te verstoren

Meer struiken en grassen

Tegenwoordig zit er meer stikstof in de lucht. Dit komt bijvoorbeeld door uitlaatgassen van industrie, schepen en de mest van boerderijen. De stikstof valt weer neer in de duinen en zorgt zo voor bemesting van de grond. Grassen en struiken gaan dan sneller groeien en vormen dan dichte grasmatten en struwelen. De bijzondere natuur van de duinen verdwijnt dan door deze verzuivering. Het gevolg is dat karakteristieke planten- en diersoorten verdwijnen.

Zoet grondwater voor valleien en bossen

Water is belangrijk voor de natuurgebieden. Zoet grondwater is bepalend voor de kwaliteit van valleien en vochtige bossen in het duingebied. Door het graven van sloten zijn delen van het duin droger geworden. Hierdoor zijn veel bijzondere planten van natte duinvalleien, vochtige heide en de binnenduinrand verdwenen.

Recreatie en toerisme

Niet alleen op de grote natuurlijke processen van wind, water en plantengroei heeft de mens invloed. Ook op kleine schaal kunnen onbedoeld planten vertrapt worden en dieren worden verstoord door mensen. Jaarlijks komen veel gasten naar het eiland voor een dagje of voor een wat langere vakantie. Het toerisme is van grote betekenis voor het eiland. Op mooie dagen zijn dan veel mensen in de duinen en op het strand. Zij kunnen zonder

problemen volop genieten van de natuur. Toch kunnen wandelaars, mountainbikers, ruiters of loslopende honden de natuur soms verstoren. Daarom is het nodig om een paar spelregels af te spreken.

Jutten en vissen

Er zijn ook activiteiten die van oudsher op het eiland plaatsvinden zoals jutten, vissen met vast vistuig, botlijnen, fuiken en staand want. Dit wordt kleinschalig historisch medegebruik genoemd. Deze activiteiten hebben geen invloed op de veranderingen in de natuur, maar gaan duurzaam samen. Het kleinschalig historisch medegebruik heeft ook een economische betekenis. Immers bewoners brengen kennis, ervaring en betrokkenheid met deze activiteiten over aan anderen. Dit kan de aantrekkelijkheid en de identiteit van het eiland versterken.

“Stuivend zand zorgt voor levende duinen.

De laatste 25 jaar zijn de duinen snel dichtgegroeid met helm en duinriet. Daardoor verdwijnt de variatie van het duinlandschap.

Vogels, vlinders en bloemen van het open duin hebben het daardoor erg moeilijk gekregen”.



Een beheerplan om de Amelandse topnatuur te beschermen

Om er voor te zorgen dat de natuur weer de ruimte krijgt die nodig is, stelde de Rijksoverheid doelen voor Ameland vast. Er is voor Ameland een beheerplan opgesteld. Daarin staat welke maatregelen er moeten komen om de doelen te behalen. Op die manier houden we de topnatuur in stand.

De provincie Fryslân heeft samen met het Ministerie van Economische Zaken de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden in Fryslân geschreven. Het beheerplan voor Ameland is in samenspraak met vertegenwoordigers van Amelandse organisaties geschreven.

De belangrijkste knelpunten die in het beheerplan van Ameland staan zijn:

- De duinen zijn te sterk vastgelegd.
- De duinen zijn plaatselijk verdroogd.
- Er valt teveel stikstof op de duinen
- Verstoring van vogels die op het strand broeden.

Maatregelen om de Natura 2000-doelen op Ameland te behalen

Als we de Natura 2000-doelen willen halen, dan is het belangrijk dat het huidige beheer in de natuurgebieden wordt voortgezet. Het gaat om:

- De begrazing in de duinen.
- Het maaibeheer in enkele duinvalleien.
- Langzame omvorming van delen van de naaldbossen naar meer gevarieerde loofbossen.
- Delen van duin en kwelder tijdelijk in de broedtijd afsluiten, voor de rust van broedende vogels.

Naast het huidige beheer worden in het beheerplan nieuwe maatregelen voorgesteld. Ze staan hier op een rijtje:

Verstuiving in de duinen stimuleren

Plaatselijk zal de bodem van de duinen een stukje worden afgegraven en los worden gemaakt. Zodoende kan het zand daar weer gaan stuiven. Dit is als het ware een verjongingskuur voor de duin. De veiligheid mag nooit in gevaar komen. Daarom wordt altijd heel zorgvuldig uitgezocht wat kan en wat niet.

De waterhuishouding aanpassen

Plaatselijk is de waterhuishouding niet optimaal om de gewenste doelen te bereiken. In de binnenduinrandzone tussen Hollum en Ballum en rondom de Noordkeeg zijn kansen voor herstel. Op basis van hydrologisch onderzoek stelt de provincie Fryslân in overleg met betrokken partijen een plan op. Met dit plan kan de afwatering beter afgestemd worden op de natuur en de andere belangen in deze gebieden. Bij de Noordkeeg zijn de plannen al bijna helemaal uitgevoerd in de ruilverkaveling.

Nieuwe kansen voor de natuur in de Noordkeeg bij Nes



Geplagd deel van de Roosduinen

Verruiging van de duinen terugdringen

Er valt nog steeds teveel stikstof op de natuurgebieden. Daarom zal samen met Amelander vertegenwoordigers worden onderzocht waar en hoe de begrazing uitgebreid kan worden. Het gaat onder andere om delen van Hollumerduinen en Buurderduinen. Er worden nu al delen van de duinen begraasd door bijvoorbeeld Soayschappen en runderen. Naast begrazing zijn er ook al delen van de duinen geplagd. Plaggen is het verwijderen van de bovenste laag van de bodem. Door begrazing en plaggen wordt de verruiging teruggedrongen. Daar profiteert bijvoorbeeld een vogel als de tapuit van.

Beschermen broedplaatsen op het strand

Op de stranden zijn plaatselijk veel recreatieve activiteiten. Dat kan een probleem zijn voor de vogels die op het strand broeden zoals plevieren of dwergsterns. Om die reden worden broedplaatsen op het strand van beschermde vogelsoorten afgezet, zoals op het groene strand. Verder zijn afspraken gemaakt over de strandritten met trekkers. Gemotoriseerd verkeer op de Hon oostelijk van de NAM locatie is alleen toegestaan via de laagwaterlijn.

Om verstoring van vogels in de duinen tegen te gaan is het belangrijk dat honden aangelijnd zijn. De komende jaren wordt gekeken of de huidige bescherming van strandbroeders op het groene strand en de Hon voldoende is. Het kan zijn dat voor nieuwe broedgevallen op het strand tijdens de broedtijd extra bescherming nodig is. Dit wordt jaarlijks met alle betrokken partijen bekeken.

Uitvoering: Start en monitoring

De uitvoering van de maatregelen is van start gegaan nu het beheerplan vastgesteld is door de ministers van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu en door Gedeputeerde Staten van Fryslân. De provincie Fryslân is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Natura 2000 beheerplan.

Voor sommige maatregelen geldt dat ze direct zichtbaar zijn, zoals de bescherming van broedplaatsen. Voor andere maatregelen geldt dat het resultaat pas na jaren zichtbaar wordt, bijvoorbeeld bij meer dynamiek, of begrazing in de duinen. Om de effecten van de maatregelen te kunnen volgen, is het noodzakelijk de ontwikkelingen goed in de gaten te houden. Beheerders, vrijwilligers en andere organisaties verzamelen gegevens.



Bloemrijk duingrasland met zandblauwtjes en biggenkruid

Hoe kunt u meedenken?

In de beheeroverleggroep zijn veel eilander organisaties vertegenwoordigd. Hier worden de bewoners en organisaties op de hoogte gehouden van de voortgang van de uitvoering van het beheerplan. Verder denken een aantal Amelanders mee over de concretisering van maatregelen zoals nieuwe begrazing in de duinen of extra bescherming voor strandbroeders. Als er concrete maatregelen uitgevoerd gaan worden, wordt u nader geïnformeerd.

Wanneer heeft u een vergunning nodig voor uw activiteiten?

De meeste huidige activiteiten kunnen (onder voorwaarden) gewoon doorgaan en vormen geen knelpunt voor de Natura 2000-doelen. Voor een beperkt aantal activiteiten zijn voorwaarden opgenomen in het beheerplan. Binnen deze voorwaarden kunnen de activiteiten doorgaan.

Heeft u nieuwe ideeën voor projecten die niet in het beheerplan staan beschreven? Dan kan het zijn dat u een vergunning nodig hebt. De provincie of gemeente toetst dan of uw activiteit invloed heeft op de Natura 2000-doelen. Dan weet u of u een vergunning op basis van de Wet natuurbescherming nodig heeft of niet.

Wat kunt u doen voor de natuur op Ameland?

- Op het strand met voertuigen rijden onder de gemiddelde hoogwaterlijn om jonge duintjes, strandbroeders en het Groene strand te ontzien;
- Honden aan de lijn of onder voldoende appèl in de duinen. In de delen met begrazing in de duinen, waar vee loopt, moet de hond aan de lijn;
- Afgesloten broedgebieden op het eiland niet betreden;
- Niet vliegeren in de nabijheid van het Groene strand en op de Hon om vogels niet te verstoren.



Voor meer informatie kunt u terecht op de website
www.fryslan.frl/natura2000

Klant Contact Centrum provincie Fryslân
provincie@fryslan.frl | 058 292 5925